

«Οι σχέσεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας μέσα από το παιχνίδι»

Εισηγήτρια: **Ασπασία Στεφανίδου**
8^{ος} Δημοτικός Παιδικός Σταθμός Βύρωνα

«Περνά περνά η μέλισσα», «Δεν περνάς κυρά Μαρία», «Αλάτι χοντρό ,αλάτι ψιλό», «Η μικρή Ελένη» είναι μερικά από τα παιχνίδια που παίζονταν λίγα χρόνια πριν στις γειτονιές και στα σχολεία. Άραγε στα σημερινά παιδιά των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και της τηλεόρασης θυμίζουν κάτι;

Εμείς προσπαθήσαμε να γνωρίσουμε αυτά τα παραδοσιακά παιχνίδια και όχι μόνο. Παίξαμε, γελάσαμε διασκεδάσαμε, μαλώσαμε, συμφιλιωθήκαμε και συνεχίζουμε καθημερινά όλη τη χρονιά.

Παίζω, για το παιδί, σημαίνει ζω και μαθαίνω. Το μωρό παίζει από τη στιγμή που ανακαλύπτει τα χέρια του. Αργότερα, στο 3ο και στο 4ο έτος, το νήπιο παίζει με ό,τι αντικείμενο βρίσκει. Ο εγωκεντρισμός είναι έντονος σε αυτή την ηλικία και δεν μπορεί να λειτουργήσει ομαδικά. Παίζει μόνο του, κυρίως με κούκλες και αυτοκινητάκια.

Από 4 έως 7 ετών σχηματίζονται οι πρώτες ομάδες. Δημιουργείται κοινότητα. Για πρώτη φορά πρέπει να πειθαρχήσουν σε κανόνες, να συνεργαστούν. Αρχικά οι ομάδες είναι δύο ατόμων, στη συνέχεια διευρύνονται.

Το παιχνίδι είναι πηγή μάθησης, ανεξαρτητοποίησης, γλωσσικής και σωματικής ανάπτυξης, καθώς και κοινωνικοποίησης.

Στον παιδικό σταθμό υπάρχει η δυνατότητα να αναπτυχθούν όλες οι μορφές παιχνιδιού και να δημιουργηθούν οι πρώτες κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των παιδιών, φιλικές ή εχθρικές.

Τα ομαδικά παραδοσιακά παιχνίδια που προαναφέραμε είναι μια πρώτη προσπάθεια ένταξης στην ομάδα και συμμόρφωσης σε στοιχειώδεις κανόνες. Είμαστε όλοι στον κύκλο, καθόμαστε κάτω όταν πρέπει, τραγουδάμε όλοι μαζί, ψιθυρίζουμε ή μένουμε ακίνητοι και σιωπηλοί. Μερικά παραδείγματα είναι τα ακόλουθα:

«Περνά περνά η μέλισσα»

«Αλάτι ψιλό, αλάτι χοντρό»

«Δεν περνάς κυρά Μαρία»

«Η μικρή Ελένη»

«Πού ν' το πού ν' το το δαχτυλίδι»

«Το χαλασμένο τηλέφωνο»

«Αγαλματάκια ακούνητα, αγέλαστα».

Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν με αυτά τα παιχνίδια γιατί συνδυάζουν κίνηση, μουσική και εκμάθηση τραγουδιού. Συνεχίζουν να τα παίζουν όλη τη χρονιά από μόνα τους, στην αυλή αλλά και μέσα στην τάξη.

Στα αγωνιστικά παιχνίδια, με μπάλα ή χωρίς, όπως μήλα, κορόιδο, καυτή πατάτα, μουσικές καρέκλες αρχίζει να υπάρχει αντιπαλότητα και ανταγωνιστικότητα μεταξύ των νηπίων, αλλά και ευγενής άμιλλα. Έχουν αγωνία για την έκβαση του παιχνιδιού και ενθαρρύνουν με επευφημίες το φίλο τους να νικήσει.

Τα αγωνιστικά παιχνίδια ασκούν, επίσης, τα παιδιά σωματικά και ψυχοκινητικά. Ξεχωρίζει ο αρχηγός που προσπαθεί να επικρατήσει με θεμιτά ή αθέμιτα μέσα και επιβάλλεται με την προσωπικότητά του, ο επιθετικός που διεκδικεί με μπουνιές, ξύλο και νεύρα, ο εγωιστής που δεν δέχεται την ήττα.

Τα δειλά παιδιά δε διεκδικούν τη νίκη. Νιώθουν δέος και ατολμία απέναντι στα πιο δυναμικά παιδιά. Είναι απαραίτητο να ενθαρρύνουμε τα δειλά παιδιά να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να συμβουλευόμαστε τους πιο ισχυρούς να υπακούν στους κανόνες και να προστατεύουν τους πιο αδύναμους. Οργανώνουμε ομάδες ανομοιογενείς, που περιλαμβάνουν παιδιά από όλες τις κατηγορίες, έτσι ώστε να βοηθηθούν τα παιδιά που το έχουν ανάγκη.

Τα επιθετικά παιδιά συνυπάρχουν με αυτά που έχουν ηγετικές ικανότητες, έτσι ώστε να μπορούν να τα κατευνάσουν όταν πρέπει. Δημιουργούμε κλίμα χαράς και αποδοχής, ελαχιστοποιώντας τις συγκρούσεις, τονίζοντάς τους ότι δεν έχει τόση σημασία η νίκη, αλλά η συμμετοχή στο παιχνίδι.

Στα μιμητικά παιχνίδια τα παιδιά ξαναζούν περιστατικά της καθημερινής τους ζωής. Γίνονται δάσκαλοι, γιατροί, μαμάδες, μπαμπάδες, μωρά, ασθενείς κ.ά. Υποδύονται τη μητέρα που μαλώνει το παιδί της, εκφράζοντας με αυτό τον τρόπο τη δυσαρέσκειά τους για ό,τι συνέβη στο σπίτι. Κάνουν ένεση στην κούκλα ή στο φίλο τους γιατί πόνεσαν και αυτά στο γιατρό. Επιτίθενται στην κούκλα αντί για το αδελφάκι τους, δηλώνοντας έτσι τη ζήλεια τους.

Προσπαθούν να κατανοήσουν νοητικά και να χειριστούν συναισθηματικά τα προβλήματα που τους θέτει η κοινωνική πραγματικότητα και να εκτονώσουν τα αρνητικά συναισθήματα που νιώθουν, όπως είναι η ζήλεια και η απόρριψη από το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον ή και από το φιλικό.

Η μίμηση προτύπων μη επιθετικής συμπεριφοράς πρέπει να ενισχύεται, ιδιαίτερα στα παιδιά που διεκδικούν με άσχημο τρόπο αντικείμενα, θέση στο παιχνίδι κ.ά. Η επιβράβευση και ο έπαινος μιας θετικής συμπεριφοράς είναι απαραίτητα για αυτά τα παιδιά. Επίσης, η στέρηση κάποιων προνομίων, όπως η μη συμμετοχή τους σε κάποια δραστηριότητα που επιθυμούν να συμμετέχουν, μπορεί να βοηθήσει στην εξάλειψη της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς.

Συναφές με το μιμητικό παιχνίδι είναι και το δραματικό παιχνίδι, ένα παιχνίδι ρόλων, που πηγάζει από τη ζωή ή από αναπαραστάσεις παραμυθιών, τραγουδιών, διηγήσεων κ.ά. Εδώ το θέμα μπαίνει από πριν, συνήθως με δική μας προτροπή. Τα παιδιά εκφράζονται με πολλούς τρόπους, μεταμφιέζονται, χρησιμοποιούν διάφορα αντικείμενα, αυτοσχεδιάζουν ψυχοκινητικά, γλωσσικά, μουσικά, ρυθμικά. Επικοινωνούν, συνεργάζονται για την ανάληψη ρόλων και την εξέλιξη της ιστορίας, διαλέγοντας συνήθως τους φίλους τους, δημιουργώντας τις δικές τους ομάδες. Δεν παρεμβαίνουμε κατά τη διάρκεια της αναπαράστασης. Τα αφήνουμε να λύσουν μόνα τους τα προβλήματα που προκύπτουν, εκτός και αν η διένεξη βγει εκτός ελέγχου.

Με το θεατρικό παιχνίδι τα παιδιά υποδύονται κάποιον άλλο, ξεπερνούν τα όρια τους, ενισχύουν την αυτοεκτίμησή τους και την εικόνα που έχουν τα ίδια για τον εαυτό τους, κατακτούν στόχους που πριν πίστευαν ότι δεν θα καταφέρουν. (Παράδειγμα: η αναπαράσταση του παραμυθιού της Ωραίας Κοιμωμένης)

Επίσης, το ελεύθερο παιχνίδι στις γωνιές και στην αυλή του σχολείου είναι πολύ σημαντικό για τη δημιουργία σχέσεων μεταξύ των παιδιών. Τις πρώτες μέρες του σχολείου τα παιδιά παίζουν το ένα δίπλα στο άλλο, δεν επικοινωνούν. Υπάρχει, όμως, αμοιβαία ανοχή και καλή διάθεση από όλους, χωρίς βεβαία να λείπουν και οι διενέξεις για τη διεκδίκηση κάποιου αντικειμένου.

Το ελεύθερο παιχνίδι αναπτύσσει την πρωτοβουλία, την ανεξαρτησία, τη φαντασία, την έκφραση και την εφευρετικότητα του παιδιού. Παζλ, τουβλάκια, παιχνίδια μνήμης, κούκλες, αυτοκίνητα, εργαλεία γιατρού, κυνηγητό στην αυλή, κρυφτό, κουτσό είναι μερικά από τα αυθόρμητα παιχνίδια που παίζουν τα παιδιά στο σχολείο. Εδώ ξεχωρίζει ο επιθετικός, ο αρχηγός, ο δειλός, ο ήρεμος, ο αυταρχικός, αυτός που δεν ξέρει να χάνει, ο γκρινιάρης κ.λ.π. Τα παιδιά μαθαίνουν από τα λάθη τους, μαθαίνουν να σέβονται τον άλλο, να λένε συγγνώμη αλλά και να συγχωρούν. Μαθαίνουν να υποχωρούν όταν πρέπει και να διεκδικούν όταν νιώθουν ότι αδικούνται.

Η σχολική τάξη είναι η μικρογραφία της κοινωνίας. Με τις αυθόρμητες δραστηριότητες οικοδομείται ένας μικρόκοσμος μέσα στον οποίο τα παιδιά θα αισθάνονται ασφαλή, θα αποκτήσουν αυτοεκτίμηση και τις απαραίτητες ικανότητες για να λύνουν τα προβλήματά τους, θα χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους, θα ανακαλύψουν τον κόσμο, θα εκφράσουν τα συναισθήματά τους, θα γίνουν μέλη μιας ομάδας με υποχρεώσεις και δικαιώματα, θα δημιουργήσουν σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης με τους συνομιλήκους τους αλλά και με τους ενήλικες (δασκάλους, γονείς).

Σήμερα το παιχνίδι στις αυλές, στους ελεύθερους χώρους τείνει να σβήσει. Τα παιδιά δεν μπορούν να παίζουν στα στενά μπαλκόνια και τους επικίνδυνους δρόμους. Συνηθισμένα παιχνίδια είναι τα παθητικά, μπροστά στην τηλεόραση, στον υπολογιστή, στο ηλεκτρονικό.

*Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός και Εφαρμοσμένες Εκπαιδευτικές Δράσεις
στην Προσχολική Ηλικία*

Το μόνο μέρος που μπορεί να παίζει το παιδί της πόλης είναι κάποιες παιδικές χαρές και ο χώρος του σχολείου.

Δε χρειάζονται ακριβά παιχνίδια για να παίζει και να χαρεί ένα παιδί. Μία μπάλα, μία κούκλα, ένα αυτοκινητάκι, ένας ή δύο φίλοι είναι αρκετά να κάνουν ένα παιδί ευτυχισμένο.

Το παιχνίδι σε όλες τις μορφές του ενώνει τους ανθρώπους. Μας κάνει να ξεφεύγουμε από την πραγματικότητα, θεραπεύει την ψυχή μας, την πλουτίζει με μία αίσθηση ελευθερίας και φαντασίας.

Χρέος μας είναι, είτε ως εκπαιδευτικοί είτε ως γονείς, να δίνουμε ευκαιρίες στα παιδιά να παίζουν, σηκώνοντάς τα από τους καναπέδες. Να θυμηθούμε μαζί τους τα παιχνίδια της παιδικής μας ηλικίας. Να τρέξουν, να ιδρώσουν, να πέσουν, να ματώσουν, να μαλώσουν, να συμφιλιωθούν, να γνωρίσουν νέους φίλους, να μάθουν να ζουν με τους άλλους, να υπακούνε σε κανόνες, να μάθουν να σκέπτονται, να σχεδιάζουν, να παρατηρούν, να παίρνουν αποφάσεις, να γίνουν μέλη μιας μικρής κοινωνίας, έτσι ώστε να γίνουν αργότερα δημιουργικοί και ευτυχισμένοι ενήλικες.